folklor/edebiyat, cilt:20, sayı:80, 2014/4

AHMET HAMDİ TANPINAR'IN ŞİİRLERİNDE DEVAMLILIK DÜŞÜNCESİ
THOUGHT OF CONTINUITY IN THE POEMS OF AHMET HAMDİ TANPINAR

Türkan Yaşilyurt*

Ahmet Hamdi Tanpınar, Tanzimat'la birlikte Batılılaşma yolunda yeni bir yaşam biçimi seçilirken bir yandan edebiyatçıların Batı edebiyatını örnek alması gerektiğini kaçınılmaz görürken, öte yandan şairlerin kendi şiir kaynaklarıyla münasebetini kaybedip Fransız şiirinin takip ve taklitçisi durumuna düşmesine karşı çıkar.

Tanpınar'a göre ilk yenilik hareketleri Şinasi, Ziya Paşa ve Namık Kemal ile başlar. Recaizade Mahmut Ekrem nesirle nazımın, aruzla hecenin, eskiyle yeninin arasında sıkışıp kalır. Dil bakımından eskinin düzensiz bir devamında ve bazen de düzensiz bir yenide kendini arayan Abdülhak Hamit, "lûgatı yerinden oynatmasıyla" tam bir isyan ve ihtilâldir. Hamit'in isyanı Servet-i Fünûn neslinde açık ve kesin bir inkâra dönüşür. Bu bakımdan Tevfik Fikret'in "Mâzî-Âtî" şiirine ve bu şiirin "mâzîde bir teayyünü hâiz midir?.." dizesine işaret eder. Fecr-i Âti beyannamesini ise Edebiyat-ı Cedîde'nin gizli ve hürmetkâr ithamları olarak görür. **

Gerçekten de "âti çıkınca ortaya, mâzi silinmeli!" dizesiyle biten "Mâzi-Âti" şiirinin

*

** Ahmet Hamdi Tanpınar, *Yahya Kemal*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2001, s. 69-84.

yukarıda zikredilen dizesinde Tevfik Fikret, "geçmişte direnip kalabilir mi?" sorusunu sorar ve "hayır" diye cevaplar. Yani Fransız edebiyatı somutunda Batı edebiyatına kapılarına açan Türk edebiyatçısı kendini ve mazisini inkâr noktasına gelmiştir. Ancak, Ahmet Hamdi Tanpınar Batı edebiyatının takip ve taklidi yolundaki Türk edebiyatı örneklerini yeterli düzeyde görmez. Neden yetkin eserler ortaya konamamaktadır?

Tanpınar, "Milli Bir Edebiyata Doğru" adlı yazısında Avrupa edebiyatının eserlerinin bir uygarlık ve kültür geleneğine, bir hayata, bir geçmişle sahip olduğunu Türk edebiyatının ise kendi mazisinden koptuğunu ifade eder:

Avrupa'da girdiğimiz çıraklık devresinde ilerledikçe orada bize örnek olan eserleri tek başına görmemeğe başladık. Bu eserlerin bütün bir medeniyet ve kültür an'anesine, bir hayat, bir maziye bağlı olduğunu, zevkin ve mükemmeliyetin mücerret tebessümleri hâlinde tattığımız bu güzelliklerin, tıpkı dalında sarkan veya ince sapında gülen bir meyve veya çiçek gibi bir ağaca, bir uzviyete ve onun da toprağın altında gözün görmediği hazinelerden beslenen bir köke bağlı olduğunu anladık. Ve ona bakarak, sadece güzelliğine imrenerek ve onu taklit ederek yaptığımız eserin bu derinleşmiş ve bir tarihin içine dal-budak salmış kökten mahrum olduğunu gördük. O zaman zevahirin peşinde koştuğumuzu, doğru ve güzellik ideallerin bir milletin ancak hayat ve mazisinde mevcut olabileceğini fark ettik.[*]

Batı edebiyatının geçmişiyle bağını sürdürdüğünü fark eden ve bu şiirin takip ve taklit edilmesine karşı çıkan Ahmet Hamdi Tanpınar'ın önerisi nedir? Tanpınar, ustası Yahya Kemal gibi, Türk edebiyatçısına "mektepten memlekete dönmeyi"; kendi köklerine inmeyi önerir. Geçmişiyle bağı olmayan şiirin geleceğinin olamayacağını düşünür. Bu bakımdan Tanpınar, *Hayat*'ın 26 Temmuz 1957 tarihli 42. sayısında Mustafa Baydar ile yaptığı söyleşide bireyin belleği ile toplumun geçmişi arasında benzerlik kurarak geçmişiyle bağını kaybetmiş bir toplumun kendisi olamayacağını ortaya koyar:

Mazi vardır ve hatta hali, onun arasından geleceği o idare eder. Cemiyet için mazi yani tarih, fert için hafıza gibidir. Asıl şahsiyetin kendisidir. Hafızasını kaybeden adam nasıl artık kendisi değilse, cemiyet de mazisini unutursa veya bu mazi fikrini vuzuhundan mahrum ederse, öylece kendisi olmaktan çıkar. Bütün bu insanlar bizden evvel bizim yaşadığımız yerlerde ve bizim yerimize yaşadılar. Umdular, ıstırap çektiler, sevindiler ve bize bu günü hazırladılar. Onların varlığını düşünmek elbette şiirin ta kendisidir.[**]

Ahmet Hamdi Tanpınar, hali ve geleceği de kapsayan mazi anlayışını "Bir Gün İcadiye'de, adlı şiirinde "mazi gülü" imgesiyle ortaya koyar: "*Bir kainat* açılır geniş, sonsuz, büyülü, / Bugünün rüzgârında yıkanan mazi gülü" (s.52.)

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın mazi görüşü aslında Yahya Kemal'in "imtidâd" düşüncesinin bir devamıdır. Yahya Kemal'in "Türk İstanbul II" adlı yazısında belirttiğine göre geçmiş, şimdi ve gelecek yoktur; ancak "imtidâd" vardır:

Zaman; mazi, hâl ve istikbal diye üçe taksim edilirse de bu çok itibari bir taksimdir. Sabit olan bir şey üçe taksim edilebilir; lâkin daima yürüyen bir şey taksim edilemez.

* Ahmet Hamdi Tanpınar, "Millî Bir Edebiyata Doğru", *Edebiyat Üzerine Makaleler*, hzl. Zeynep Kerman, Dergâh Yayınları, İstanbul 2000, s. 93.

** Ahmet Hamdi Tanpınar, "1957'de Diyorlar ki: Ahmet Hamdi Tanpınar", *Mücevherlerin Sırrı*, hzl. İlyas Dirin-Turgay Anar-Şaban Özdemir, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2004, s. 238-39.

"Hâl" dediğimiz şey yarından sonra "mazi" olacaktır. İstikbal dediğimiz gelecek günler dahi, zaman yürürken "hâl" olacaklar, sonra maziye karışacaklardır. Hakikatte mazi, hâl ve istikbal yoktur. Ortada bir "imtidâd" vardır.[*]

Ahmet Hamdi Tanpınar'daki devamlılık düşüncesi "Ne İçindeyim Zamanın" adlı şiirinde "*Yekpâre, geniş bir ânın / Parçalanmaz akışında*" (s. 19) ve "Eşik" adlı şiirinde "*Bu yekpare akış, durgun, derinden…*" (s. 63) biçiminde ortaya çıkar.

Yahya Kemal'den Ahmet Hamdi Tanpınar'a, Ahmet Hamdi Tanpınar'dan Hilmi Yavuz'a sürdürülen devamlılık düşüncesi Türk düşünce dünyasını oldukça etkilemiş olan Henri Bergson (1859-1941)'un "süre" ve "yaratıcı evrim" fikrine dayanır.

"Yaratıcı evrim"e göre evren kendi tarihi boyunca sürekli olarak yeni yaşamsal biçimler kazanarak evrim geçirmektedir. Bu evrimi idare eden ise varlığımızın ve ilişkide bulunduğumuz eşyanın özü olan "süre"dir. Gerçekten de Bergson'da "süre" kavramı ayrı bir öneme sahiptir. Çünkü o "süre" ve "zaman" kavramlarını başka anlamlarda kullanmaktadır. "Süre", içsel yaşamımızda süren zamandır. Süreden başka mekânda düşünülen zaman vardır ki, buna "matematiksel zaman" denir. Maddi evrendeki zamanın işleyişiyle içsel yaşamımızda geçen zamanın işleyişi arasında fark vardır. Maddi evrende zaman, çizilmiş bir çizginin noktalarını izleyerek tekdüze bir biçimde ilerlerken hiçbir yaratma, hareket ve oluş ifade etmez. Oysa asıl zaman dinamiktir ve sürekli bir yaratmadır. Bundan ötürü "yaratıcı evrim" ile gerçek zaman olan "süre" arasında tam bir uyum vardır.[**]

Kendisi olması için Türk şairinin köklerine dönmesini öneren Ahmet Hamdi Tanpınar'a göre şiir kaynakları hangileridir? Bunlar divan ve halk şiiridir. Tanpınar bütün kusurlarına rağmen Yahya Kemal'e kadar Türk insanının ve dilinin divan şiirinde yaşadığını söyler:

Onu istediğimiz kadar Divan edebiyatı veya şiiri diyerek muayyen ve mahdut zümreye hasredelim, dar çerçeveli hatta sun'i bulalım, eksiklerini ne kadar sayarsak sayalım. Yahya Kemal'e kadar insanımızı ve dilimizi orada buluruz. Onun karşısında Tanzimat'tan sonraki edebiyatımız birbiri peşinden gelen bir yığın tekliften ileriye gitmez.[***]

Tanpınar divan şiirini yalnızca Türk insanını ve dilini yaşattığı için değil aynı zamanda Türk klasiği olarak değerlendirilecek eserler de bunlar arasından çıktığı için önemser[****]: "Asıl klasiğimiz kabul edilmesi icap eden bu birkaç yüz mısraın çoğu da bilhassa başta Fuzulî, Bâkî, Nedim, Galip, Nef'î, Nailî, Neşatî olmak üzere sekiz dokuz şairin eserinden gelir."[*****]

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın önerdiği diğer şiir kaynağı halk şiiridir: "*Elbette ki, akla*

* Yahya Kemal, *Aziz İstanbul*, İstanbul Fetih Cemiyeti-YKY, İstanbul, 2005, s. 57-58.

** *Bergson*, hzl. Ali Osman Gündoğan, Say Yayınları, İstanbul 2007.

*** Ahmet Hamdi Tanpınar, *Yahya Kemal*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2001, s. 115.

**** Birçok yazısında kültür ve edebiyatta "devam zinciri"ne vurgu yapan Ahmet Hamdi Tanpınar'ın 1930'da Ankara'da gerçekleştirilen Türkçe ve Edebiyat Muallimleri Kongresi'nde Divan Edebiyatı'nın lise ders programlarından kaldırılmasını önerdiğini Ahmet Kutsi Tecer'in *Görüş* mecmuasında yayımlanan bir yazısından öğreniyoruz. Hilmi Yavuz ise 27 Haziran 1999 tarihli *Zaman* gazetesinde yayımladığı "Tanpınar, Divan Şiirini Reddetti mi?" adlı yazısında Tanpınar'ı buna yönelten siyasi "mücbir sebebler"e ya da 1932'lere kadar 'çok cezri bir Garpçı" oluşuna bağlar.

***** Ahmet Hamdi Tanpınar, *Yahya Kemal*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2001, .s. 116.

ilk gelen şey, o zamana kadar mevcudiyetine pek az ehemmiyet verdiğimiz folklor, halk şairleri, halk masalları, destanlar, velhasıl harsımızın alt tabakasında uyuyan zenginler olacaktı."* Tanpınar halk şiirini kaynaklardan biri olarak görse de bu şiirin sınırlayıcı ve kısıtlayıcı yanlarına dikkat çeker:

Şurasını da söyleyeyim ki, tecrübe câzip olduğu kadar güçlüklerle doludur ve her sanatkârın böyle bir işe başlamadan evvel birtakım teknik meseleleri kendi başına halletmesini ister. Halk muhayyilesinde doğmuş ve yaşamış bir mevzua, bir efsane veya masala ne dereceye kadar tasarruf edebiliriz? Basit bir tahkiyeden bugünün bir tiyatrosunu veya romanını yahut canlı bir destanını çıkarabilmek herhangi bir muhayyel mevzuu işlemeğe benzemez. Onu olduğu gibi almak, hiçbir şey yapmak değildir. Değiştirmek güçtür. Şüphesiz ihtiva ettikleri büyük beşeri fikirleri meydana çıkarabilmek yahut yeni kıymetlerle onları zenginleştirmek için kahramanlara istediğimiz Yazılarında şahsiyetleri izafe edebiliriz. Fakat böylelikle kendi mahiyetini kaybetmemesinin çaresi nedir? Çünkü bu cins düzeltmeler, eserin mahiyetini bazen tamamiyle değiştirebilirler. Sonra hikâyelerin cevap verdiği örfe ne dereceye kadar riayet edilecektir? Bir şark milletinin hikâyesinden hayatın en küçük teferruatına kadar muasır teknik ve örfü kabul edilmiş bir milletin edebiyatını yapmak, zaman içinde kendi kendisi kalmak şartıyla bugünü bulmak kolay değildir."**

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın halk edebiyatıyla ilgili bu düşünceleri sonraları Cemal Süreya'nın ünlü "Folklor Şiire Düşman" yazısına kaynaklık etmiş olsa gerek. Şiirimizin kaynaklarını divan ve halk şiiri olarak görse de her iki kaynağa yaklaşımı farklı olan Tanpınar, bütün sorunlarına karşın divan şiirini daha geniş bir "anayol" halk şiirini ise bütün imkânlarına rağmen daha dar bir "tâlî yol" olarak görmüştür:

Gerek Ziya Beyin hece vezni ve destan tarzına yeni fikirlerle ve anjambımanlı mısra ile devam eden âşık tarzı, gerek Rıza Tevfik'in yarısı *impresyonist ilham, yarısı Bektaşî şakası nefes, divan ve koşmaları, Mehmet Emin Beyin onun yanı başında giriştiği ritimsiz hece denemeleri ve nihayet* Âkif'in*, Fikret'in daha sade devamından başka bir şey olmayan aruzla rahatça konuşma iddiası, hepsi ana caddenin yanında sapan yollardan başka bir şey değildi. Bütün bunlar ancak şiirimizin büyük geleneği yoklandıktan sonra ve onun yanı başında değer kazanabilirdi. Kaldı ki asıl hüviyetimizi ancak orada arayabilirdik.*"***

Ahmet Hamdi Tanpınar, Türk şiirinin kaynakları olan divan ve halk şiirinin donuklaşma ve kısıtlanma ekseninde kendini tekrarladığını tespit etmekle beraber çıkış yolu olarak yalnızca Fransız şiiri somutunda Avrupa şiirinin takip ve taklit edilmesini doğru bulmaz: "Fransız kültürünü almakla, klasik kültürü kaybetmiştik. Bir şeye, mazisi ile beraber tasarruf edememiş olan, mukallittir. Mukallit durumuna düşüyorduk."**** Türk şiirinin Batı şiirine kapılarını açmasına karşı gelmese de kendi kökleriyle irtibat kurmayan ve devamlılığını kaybeden Türk şiirinin Henri Bergson'un ifadesiyle söylersek "yaşam atılımı"nı gerçekleştiremeyeceğini düşünür. Yaşam atılımı içinse elbette geçmişi

* Ahmet Hamdi Tanpınar, "Halk Destanlarından Millî Edebiyata", *Edebiyat Üzerine Makaleler*, hzl. Zeynep Kerman, Dergâh Yayınları, İstanbul 2000, s. 97-98.
** A.g.e., s. 100.
*** Ahmet Hamdi Tanpınar, *Yahya Kemal*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2001, s. 106.
**** Turan Alptekin, *Ahmet Hamdi Tanpınar: Bir Kültür Bir İnsan, İletişim Yayınları*, İstanbul 2010, s. 142.

tekrar etmeyi önermez: "Teklif ettiğim şey, ne türbedarlık ne de mazi hırdavatçılığıdır."* Peki Tanpınar'ın teklif ettiği nedir? Teklifi devam ederek değişmek, değişerek devam etmekten başka bir şey değildir:

*Tanzimat'tan beri itiyat edindiğimiz görüş tarzı bizi kendi tarihimizden uzaklaştırmış yahut bizi ona hiçbir şeyi lâyıkıyla göremeyeceğimiz bir gözle bakmaya alıştırmıştı. Belki tarihi bir zamandan fazla –yani hiçe nispetle biraz fazla- biliyorduk. Fakat "historicite" denen şeyi, tarihîliği, fert için olduğu kadar millî hayat için de çok lüzumlu ve zarurî olan ve hepimizi bir an ağacın kökleri gibi asırların içinden doğru besleyen düşünceyi kaybetmiştik. Zaman ve hadiselerin okyanusunda, birtakım isimlere ve müphem duygulara, müphem hatıralara tutunarak, onlarla dövüşerek yüzüyorduk. Burada yüzüyorduk kelimesini tesadüf olarak kullanmadım. Köksüz şeyler daima yüzer, daima beyhude yere bir karşı sahil arar. Hâlbuki millî hayat devamdır. Devam ederek değişmek, değişerek devam etmektir.***

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın ustası Yahya Kemal'e "imtidâd" görüşüne dayanan değişerek devam etmek, devam ederek değişmek düşüncesi Hilmi Yavuz'un gelenek tanımında *"Gelenek, sürekli değişen içinde değişmeyeni; ârazlar (ilinekler) içinde değişmeyeni, özü (essence) bulmak ve bugüne ulaştırabilmektir."*** biçiminde sürer.

Ahmet Hamdi Tanpınar, Tanzimat'la birlikte tarihsel devamlılığın kaybedilişini "Bursa'da Zaman" şiirindeki "Çınlıyor bir sonsuz devam vehmiyle." (s. 50) dizesiyle ortaya koyar. Burada şairin devam vehmiyle ifadesi boşuna değildir. "Vehim", gerçekte var olmayan, ancak var olduğu sanılan, varmış gibi tasarlanan bir düşüncedir. Tanpınar, şiirde gelenekten kopuşu "Ölüler" adlı şiirinin "VI". Bölümünde "yüzen yosunlar" imgesiyle dile getirir: "*Yüzen yosunlar gibiyiz / Bu karanlıkta başıboş / Suların tesadüfünü bekliyoruz*" (s. 142). Şair, "Eşik" adlı şiirinde ise kopuşu "*Göğsünde kanayan bir zaman gülü*" (s. 64) dizelerinde kanayan sözcüğüyle; aynı şiirin "*Hakikat çok uzak, karanlık, derin / Bir dille konuşur, büyük köklerin / Toprakla ezelden karışmış dili!*" (s. 66) dizelerinde ise uzak, karanlık, derin sözcükleriyle ifade eder.

Ahmet Hamdi Tanpınar, Tanzimat'tan sonra Türk insanının eski ile yeni arasında devam ve bütünlük fikrini, başka bir deyişle süreklilik bilincini kaybettiğini, bunun da kendisini buhrana sürüklediğini düşünür. Tanpınar, bu düşüncesini, "Medeniyet Değiştirmesi ve İç İnsan" adlı yazısında şöyle dile getirir: "*Yeninin taraftarı ve mücadelecisiyiz, fakat eskiye bağlıyız.* İş bu kadarla kalsa iyi. *Fakat kalmıyor, daha karışıyor. Hayatımızın bazı devirlerinde yeninin adamı olarak eskinin tazyikini duyuyoruz; bazı devirlerinde eskinin adamı olarak yeninin tazyiki altında yaşıyoruz. Bu kutub değiştirme bir asırdan beri hayatımıza hakim.*"****

Ahmet Hamdi Tanpınar, "Üst Üste" adlı şiirinde, şiirin adından da anlaşılacağı gibi,

* Ahmet Hamdi Tanpınar, "1957'de Diyorlar ki: Ahmet Hamdi Tanpınar", *Mücevherlerin Sırrı*, hzl. İlyas Dirin-Turgay Anar-Şaban Özdemir, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2004, s. 240.

** Ahmet Hamdi Tanpınar, *Yahya Kemal*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2001, s. 24.

*** Hilmi Yavuz, "Gelenek, Değişen İçinde Değişmeyen'i Bulmak ve Bugüne Ulaştırabilmektir" Şiir Henüz, Est Non, İstanbul 1999, s. 57.

**** Ahmet Hamdi Tanpınar, "Medeniyet Değiştirmesi ve İç İnsan", *Yaşadığım Gibi*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2000, s. 38.

Tanzimat'la birlikte Doğu kültür ve medeniyet dairesinden Batı kültür ve medeniyet dairesine yönelen Türk insanının kabul ve inkâr arasında gidip gelen zihniyet dünyasını sergiler:

Eşiğinde inkârla ikrarın
Birleşmiş gibi zamanla mekân,
Her şey oluşun lahzasında
Ve öyle kendisi ki artık
Sarktığı uçurumlarda
Bir zihin macerası olmuş varlık! (s. 79)

Doğu ve Batı medeniyeti arasında kalan Türk insanının bu krizi aşması için "değişerek devam etmek" düşüncesini savunan Ahmet Hamdi Tanpınar'ın bu düşüncesi "aşma" olarak değerlendirilebilir. José Ortega Y Gasset de *Sistem Olarak Tarih* adlı kitabında "aşma" kavramını şöyle değerlendirir:

Ancak dünkü konumuna bağlı kalmayan kişi ilerler, eskiden olmuş olduğu şeye sürgit takılı kalmayıp, o varlığından bir başka varlığa göçebilir. Ama bu yeterli değildir: Artık ulaştığı varlığından sıyrılarak, deri değiştirip yeni deriye bürünen yılan misali, yeni bir kalıba girmesi yetmez. İlerleme bu yeni kalıbın öncekinden üstün olmasını gerektirir, ama onu aşabilmek için korumalı ve ondan yararlanmalıdır; ona dayanmalı, onun omuzlarına tırmanmalıdır, tıpkı daha yüksek bir ısının daha düşük ısıların üstünde gelmesi gibi. İlerlemek varlığı biriktirmektir, gerçeği hazineye dönüştürmektir.[*]

Ahmet Hamdi Tanpınar, "Ölüler" adlı şiirinin XIV. bölümünde "aşma"yı uyanış, ışık ve cümbüş içinde bir ağacın canlanışıyla âdeta resmeder:

Ah bu güzel uyanış
Çınlayan ilk ışıkta
Bir cümbüş, bir yıkanış
Bir yanı rüyalarda
Büsbütün solmadan
Yıldızların ağından
Sabahın aynasında
Silkinip kendi olmak
Dal, gövde ve yaprak
Eşyanın ortasında. (s. 151)

Şairin "Zaman Kırıntıları" adlı şiirinde zaman imgesi aşma kavramıyla özdeşleşmiş gibidir. Çünkü zaman hem çok eski bir sarayın devrilmiş sütunları arasında, ilâhlar kadar güzel biçimde kaybolmakta hem de daha yüksek bir düzeye uçmak için yavru kuş gibi kanatlanmayı beklemektedir:

Ben zamanı gördüm,
Devrilmiş sütunları arasından
Çok eski bir sarayın
Alnında mor salkımlar vardı

* José Ortega Y Gasset, *Sistem Olarak Tarih*, çev. Neyyire Gül Işık, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2011, s. 40.

Ve ilâhlar kadar güzeldi.
Uçmak için kanatlanmayı bekleyen
Yavru kuş gibi doğduğu kayada
Ben zamanı gördüm
Çırpınırken avuçlarımda. (s. 73)

Ahmet Hamdi Tanpınar, Türk şairinin Batı taklitçiliğinden kurtulup kendini tekrar etmeden seçme ve ayıklama yaparak kendi geçmişiyle bağını sürdürmesi gerektiğini ortaya koyar. Türk şiirinin devamlılık içinde değişmesini önerir.

KAYNAKÇA

ALPTEKİN, Turan, *Ahmet Hamdi Tanpınar: Bir Kültür Bir İnsan*, İletişim Yayınları, İstanbul 2010.

Bergson, hzl. Ali Osman Gündoğan, Say Yayınları, İstanbul 2007.

Gasset, José Ortega Y, *Sistem Olarak Tarih*, çev. Neyyire Gül Işık, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2011.

TANPINAR, Ahmet Hamdi, *Edebiyat Üzerine Makaleler*, hzl. Zeynep Kerman, Dergâh Yayınları, İstanbul 2000.

_. Ahmet Hamdi Tanpınar, "Medeniyet Değiştirmesi ve İç İnsan", *Yaşadığım Gibi*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2000.

_. *Yahya Kemal*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2001.

_. *Mücevherlerin Sırrı*, hzl. İlyas Dirin-Turgay Anar-Şaban Özdemir, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2002.

_. *Bütün Şiirleri*, hzl. İnci Enginün, Dergâh Yayınları, İstanbul 2010.

Yahya Kemal, *Aziz İstanbul*, İstanbul Fetih Cemiyeti-YKY, İstanbul, 2005.

YAVUZ, Hilmi, "Gelenek, Değişen İçinde Değişmeyen'i Bulmak ve Bugüne Ulaştırabilmektir" Şiir Henüz, Est Non, İstanbul 1999.

_. "Tanpınar, Divan Şiiri'ni Reddetti m?", *Zaman*, 27 Haziran 1999.

AHMET HAMDİ TANPINAR'IN ŞİİRLERİNDE DEVAMLILIK DÜŞÜNCESİ

Özet

Ahmet Hamdi Tanpınar, Tanzimat'la birlikte Batılılaşma yolunda yeni bir yaşam biçimi seçilirken bir yandan edebiyatçıların Batı edebiyatını örnek alması gerektiğini kaçınılmaz görürken, öte yandan şairlerin kendi şiir kaynaklarıyla münasebetini kaybedip Fransız şiirinin takip ve taklitçisi durumuna düşmesine karşı çıkar. Türk şairinin köklerine dönmesini öneren Tanpınar'a göre şiir kaynakları divan ve halk şiiridir. Tanpınar bütün kusurlarına rağmen Yahya Kemal'e kadar Türk insanının ve dilinin divan şiirinde yaşadığını belirtir. Divan şiirini yalnızca Türk insanını ve dilini yaşattığı için değil aynı zamanda Türk klasiği olarak değerlendirilecek eserler de bunlar arasından çıktığı için önemser. Başta Fuzulî, Bâkî, Nedim, Galip, Nef'î, Nailî, Neşatî olmak üzere birçok şairi yani divan şiirini Türk klasiği olarak değerlendirir. Tanpınar halk şiirini kaynaklardan biri olarak görse de bu şiirin sınırlayıcı ve

kısıtlayıcı yanlarına da dikkat çeker. Türk şiirinin devamlılık içinde değişmesi gerektiğini önerir. Tanpınar'ın "şiir ve kültürde devamlılık" görüşü aslında Yahya Kemal'in "imtidâd" düşüncesinin bir uzantısıdır. Tanpınar'ın değişerek devam etmek, devam ederek değişmek düşüncesi ise Hilmi Yavuz'da sürekli değişen içinde değişmeyeni; ârazlar içinde özü bulmak ve bugüne ulaştırabilmek biçiminde sürer. Ahmet Hamdi Tanpınar, Batı şiirine kapılarını açmasına karşı gelmese de kendi kökleriyle ilişki kurmayan ve sürekliliğini kaybeden Türk şiirinin Henri Bergson'un ifadesiyle söylersek "yaşam atılımı"nı gerçekleştiremeyeceğini savunur. Tanpınar, şairlerin Batı taklitçiliğinden kurtulup kendini tekrar etmeden, seçme ve ayıklama yoluyla, kendi şiir geleneğiyle bağını sürdürmesi gerektiğini düşünür.

Anahtar Kelimeler: Ahmet Hamdi Tanpınar, Devamlılık, Gelenek, Şiir.

THOUGHT OF CONTINUITY IN THE POEMS OF AHMET HAMDİ TANPINAR

Abstract

While Ahmet Hamdi Tanpınar sees the men of letters' taking the Western Literature as an example inevitable in the process of choosing a new lifestyle in the path to the Westernization with the Tanzimat, he opposes to the poets' falling to the position of being follower and imitator of French Poetry with losing their ties with their own poetical roots. Tanpınar suggests that the Turkish poetry should head back to its roots that comprise divan and folk poetry. Tanpınar states that Turkish people and their language lived in the divan poetry until the works of Yahya Kemal despite its all deficiency. And also it was given importance not only because of it supplied an habitat to Turks and their languages but also literary works that can be labelled as Turkish classics are produced in this genre. He credits many poets, being in the lead Fuzuli, Baki, Galip, Nef'i and Neşati, or divan poems as the Turkish classics. Though Tanpınar sees folk poetry as one of the sources, he also underlines the restrictive and delimitative sides of it. He defends that Turkish poetry should change in accordance with the continuity. Actually Tanpınar's idea of "continuity in poetry and culture" is a continuation of Yahya Kemal's idea of "imtidâd." Tanpınar's idea of continuation with change and change with continuation proceeds in Hilmi Yavuz's writing as finding the changeless among the changing, the essence among the signs and conveying it to today. Though Ahmet Hamdi Tanpınar does not object the idea of being open to the Western poetry, thinks the Turkish poetry that does not maintain ties with its own poetic tradition cannot keep its, in Henry Bergson's words, "élan vital or creative evolution." Ahmet Hamdi Tanpınar thinks that the poets should maintain their tie with their own poetic tradition without leaving themselves by escaping the imitation of the West through selection and sorting out.

Keywords: Ahmet Hamdi Tanpınar, Continuity, Tradition, Poetry.